

УДК 316.347(438=161.2)

Л. М. Халюк

УКРАЇНСЬКА СПІЛЬНОТА В ПОЛЬЩІ
(до питання збереження етнічної ідентичності
після 1947 року)

У статті проаналізовано проблеми етнічної ідентичності українців у Польщі, які після Другої світової війни були примусово переселені на північно-західні терени Польської Народної Республіки. Окреслено основні чинники етнічної ідентичності та їхній вплив на суспільно-культурне життя українців.

Ключові слова: етнічний, ідентичність, акція «Вісла».

В статье проанализированы проблемы этнической идентичности украинцев в Польше, которые после Второй мировой войны были принудительно переселены на северо-западные земли Польской Народной Республики. Определены основные факторы этнической идентичности и их влияние на общественно-культурную жизнь украинцев.

Ключевые слова: этнический, идентичность, акция «Висла».

The paper analyses the problems of ethnic identity of the Ukrainians in Poland, which were forcibly resettled on the north-western territories of the Polish People's Republic after World War II. The authoress outlines the main factors of ethnic identity and their impact on social and cultural life of the Ukrainian people.

Keywords: ethnic, identity, Operation *Vistula*.

У сучасній науці існує чимало суперечливих трактувань поняття «етнічність», заплутаність концепцій якого призвела до того, що даний термін ототожнюють як з поняттями «етнос» і «етнічна група», так і з термінами «етнічна ідентичність», «етнічна самоідентифікація» і т. ін. Одна з перших спроб визначення цього поняття була здійснена в редакційній статті першого номеру журналу «Етнічність» за 1974 рік:

«Етнічність – це суміш спільних цінностей, вірувань, норм, смаків, самосвідомості, спільної групової пам'яті та бажання до продовження існування шляхом преференційної ендогамії» [див.: 11, с. 59–60].

Сьогодні європейська й американська етнологія терміном «етнічність» найчастіше позначає наявну сукупність характерних рис матеріальної і духовної культури, які відрізняють одну етнічну групу від іншої [1, с. 407]. Щодо поняття «ідентичність», то підтримуємо визначення соціолога М. Шульги, який розуміє ідентичність як тотожність явища, предмета або особистості самим собі, їх якісна самототожність за вектором часу [6]. Відповідно, етнічна ідентичність – це усвідомлення особистістю своєї належності до певного етносу. Вона задовольняє, з одного боку, потребу самототожності і незалежності від інших людей, з другого, – потребу в належності до групи й захисті [13, с. 132]. У визначенні критеріїв етнічної ідентичності важливу роль відіграє певна система ідентифікаторів. Такими ідентифікаторами є об'єктивні та суб'єктивні показники, які дають змогу максимально адекватно віднести певного суб'єкта (індивідуального чи колективного) до конкретної спільноти, у даному випадку – етнічної [12]. Таке розуміння уможливорює розгляд етнічної ідентичності саме як результат процесу ідентифікації (усвідомлення належності до певної спільноти). Природа етнічної самосвідомості розкривається в усвідомленні історичного минулого та сьогодення, в уявленнях про спільність національного походження, належності до рідної землі, мови, культури загалом, до етнічної спільноти [13, с. 176, 177]. Природа етнічної ідентичності значною мірою має характер оцінного ставлення до національного господарсько-культурного устрою, духовного життя етносу. Етнос виокремлює себе із середовища подібних у результаті взаємодії з ними під час пізнання спільного, особливого, поступово закріплюючись у своєрідності

культури та інших компонентах етносу. Отже, розмірковуючи про етнічну ідентичність, в основному акцентують на усвідомленій належності до культурної спільноти. Тобто етнічна ідентичність – це стан процесу ідентифікації особи (на певний момент часу), яка, окрім власної індивідуальної неповторності, усвідомлює свою належність до певної культурної спільноти і пов'язана з нею почуттям солідарності через спільні цінності та погляди [10].

Однак було б помилкою обмежити людину лише рамками належності до свого етносу. Очевидно, що вона не може усвідомити свою належність до певного етносу без співвіднесення своїх етнічних ознак зі схожими ознаками представників інших етносів. Отже, формування етнічної самосвідомості зумовлене, так чи інакше, наявністю міжнаціональних контактів, формуванням певних уявлень про національну / етнічну визначеність не тільки свого, але й інших народів.

Основною метою даної статті є спроба визначити особливості етнічної самосвідомості осіб, переселених на північно-західні терени Польської Народної Республіки в рамках акції «Вісла» 1947 року. Перш ніж вести мову про власне фактори, які сприяють збереженню етнічної самосвідомості українців у Польській Республіці, варто згадати про історичні події, які призвели до «активізації», а згодом до «занепаду» етнічної самосвідомості.

За різними документами, на території Польщі 1944 року проживало майже 700 тис. українців. 9 вересня того ж року між тодішнім керівництвом Польщі та комуністичним урядом УРСР було укладено договір про так званий мирний обмін польської людності з українських державних теренів до Польщі і, навпаки, українців з Польщі, тобто з їх етнічних українських територій до УРСР. Упродовж 1944–1946 років з Польщі до СРСР було вивезено добровільно-примусово майже 500 тис. українців, а у зворотному напрямку протягом 1945–

1948 років – понад 1,5 млн поляків [8, с. 73, 74; 15, с. 66, 67]. Тих, хто вперто відмовлявся залишати власні домівки та рідні місця, було депортовано на західні й північні землі Польської Народної Республіки під час акції «Вісла», яка тривала з 28 квітня до 8 серпня 1947 року. Формальним приводом для початку цієї репресивної акції стала загибель у березні 1947 року в бою з формуваннями УПА заступника міністра оборони Польщі К. Свєрчевського. Одразу після цієї події польське керівництво прийняло рішення про виселення українців і членів змішаних українсько-польських родин з українських етнічних та прилеглих земель (Надсяння, Лемківщини, Холмщини, Підляшшя) і поселення їх у «повернутих» західних та північних землях з обов'язковим розпорошенням серед польського населення. Варто зазначити, що слово «українці» в документах, які стосувалися переселення, писали з малої літери [20, с. 24]. Таке написання застосовували лише до народів, яких уважали ворогами держави¹.

Польський дослідник З. Конечний стверджує, що планували переселити на західні та північні землі Польщі 80 тис. осіб, проте остаточно переселили 138 тис. [16, с. 177]. Подібні цифри наводить інший польський учений – Л. Волосюк [20]. Згідно з даними Міністерства повернутих земель у рамках акції «Вісла» на західні та північні землі Польщі було переселено 137 880 осіб (33 066 сімей) [14]. Однак відомий український громадсько-політичний діяч М. Трухан не погоджується із цією цифрою і вважає число 160 тис. українців, переселених на захід і північ Польщі, найбільш вірогідним [14]. Він наголошує, що ще багато років після закінчення акції «Вісла» особи, звільнені з концтабору Явожно та інших в'язниць, постійно переїжджали на польські західні й північні землі.

Отже, мета цих депортацій – створення умов для швидкої асиміляції та ліквідації «українського питання» в Польщі [9, с. 106; 23, с. 43]. З огляду на 60-тилітню історію масових депор-

тацій українців, можемо констатувати, що етнічних українців, які б сьогодні відкрито визнавали своє українське походження, стає дедалі важче віднайти на етнічних українських землях. Натомість тепер вони компактно проживають у 71 повіті восьми воєводств: Білостоцького, Гданського, Ольштинського, Опільського, Познанського, Щецинського, Вроцлавського та Зеленогурського.

Центральним елементом етнічної ідентичності є самосвідомість – усвідомлення своєї належності до власного етносу, ототожнення своїх психологічних процесів і станів з характерною специфікою почувань, переживань, світосприймання, мислення, мовлення, уваги, пам'яті, фантазії, характеру, темпераменту та способів життєдіяльності етнічної спільноти [3]. Однак етнічна самосвідомість не обмежується мовною та етнокультурною сферами, у ній також присутня реальність територіальної цілісності. Навіть в умовах розмивання етнокультурної специфіки, під впливом міжетнічних інтеграційних процесів, інтенсивність уявлень про рідну землю не слабшає. Якщо етнокультурні особливості втрачають консолідуюче значення, то ознака «рідна земля» стає найбільш значущою * [4], що і простежуємо на прикладі усних наративів: «Łemkowszczyzna to dla mnie tereny moich dziadków, rodziców, góry. Tam, gdzie rodzice się urodzili, gdzie wracają myślami» («Лемківщина – це для мене земля моїх дідів, батьків, гори. Це земля, де народилися мої батьки, куди подумки повертаюся») [22, s. 92–93]; «Я рідним гніздом отцівским / понад інше всьо дорожу / Прото я го за нич в світі / Опустити сам не можу» [5, с. 71].

Особливості збереження етнічної самосвідомості українців Республіки Польща вирішальним чином залежать від

* Тут і далі переклад іншомовних текстів українською – авторки статті. – *Ред.*

етнічних процесів. Етнічні процеси українського населення Польщі визначаються низкою факторів. Вони залежать від соціально-політичного ладу країни, давності перебування в іноетнічному середовищі, чисельності та характеру розселення (компактне чи дисперсне), ступеня урбанізації тощо.

У селах з національно-змішаним населенням еволюція етнічної культури українців проходила у двох напрямках: прагнення до відокремленості (яка виявлялася в переважанні ендогамних шлюбів (у межах етносу), у намаганні створити «згуртовану» етнічну групу) й одночасна інтеграція в культуру місцевого населення (поляків). Українців об'єднувало прихильне ставлення до своїх традицій, обрядів, прагнення зберегти їх. Наприклад: «W domu jednych i drugich bardzo pielegnowało się Łemkowszczyznę. Nie tylko tam na południu, ale też tu, na zachodzie. U mojego taty szczególnie» («Удома – і в одних, і в інших – ретельно дотримувалися лемківських традицій. Не лише на півдні, але також і тут, на заході. У мого батька – особливо») [22, s. 97]; «Wesela moich dzieci były czysto łemkowskie» («Весілля моїх дітей відбувалося виключно за лемківськими традиціями») [21, s. 93]. Свідченням цього, зокрема, є величезна кількість топонімів, які пов'язані з Україною. Топоніміка постає в ролі етнічної пам'яті і є виявленням прагнення до внутрішньоетнічної консолідації [18, с. 42]. Однак консолідаційні процеси серед українців Польщі виявилися незавершеними. Цьому заважали дисперсне розселення значної частини українського населення на величезній території краю, слабкість економічних та культурних зв'язків між різноманітними групами, послаблення зв'язків з Україною і, навпаки, зміцнення зв'язків з місцевим населенням.

Потрапивши в інші природно-кліматичні умови, «так як нам клімат невідповідат тих сторін <...> І тепер я і моя родина дуже часто хоруємо зповоду зміни клімату» [19, с. 40], українці прагнули адаптуватися до них, що наклало відби-

ток на їхній етнокультурний розвиток. Процес зближення українців з польським народом, який постійно наростав, був головним напрямком їхнього етнічного розвитку. У різних сферах побуту (житло, їжа, одяг) цей процес характеризувався утворенням змішаних комплексів. У них, поряд із традиційними українськими компонентами, дедалі помітнішу роль відігравали елементи польського народу: «Przesiedlone pojedynczo, samotne rodziny z biegiem lat ztracały swą tożsamość i przejmowały obrzędy, obyczaje i język sąsiadów» («Розпорощено розселені родини поступово втрачали свою ідентичність і починали переймати обряди, звичаї та мову сусідів») [17, s. 46]. По суті, проходило культурно-мовне змішування українців з поляками, освоєння та сприйняття як власних великої кількості елементів польської культури, при збереженні етнічної самосвідомості й окремих форм національної культури, які продовжували виконувати етнодиференційовану роль: «Jak przyjechaliśmy w 1963 roku to robiliśmy tylko swoje, ale różniej także polskie» («Коли 1963 року приїхали, то святкували лише по-своєму, а пізніше – і по-польському») [22, s. 27].

Упродовж тривалого процесу самоствердження української спільноти рідна мова виступала одним з основних чинників формування однонаціональної ідентичності та консолідування українського етносу. Власне мова є тим джерелом етнонаціональної самосвідомості українців, яке підтримує подальші процеси пізнання представниками спільноти свого історичного минулого, своєї культури, що стимулюють вироблення спільної шкали цінностей в етнічних українців. Тож саме мова є найбільш яскравим показником рівня збереження або втрачання національної культури, етнічної самосвідомості. Не випадково саме тому етнічні спільноти у першу чергу переймаються збереженням рідної мови, повноцінним навчанням мови підростаючого покоління, її подальшим розвитком тощо.

Однак після прибуття на захід українці нерідко боялися зізнатися у своїй національності. Перебуваючи серед поляків, часто використовували тільки польську мову, навіть у власному домі. Польська мова зайняла помітне місце в щоденному житті українців. Двомовність стала поширеним явищем, почасти навіть і в колі родини. Наприклад: «*Łemkowie kiedyś, jak mieszkali w swoim skupisku, to po lemkowski tylko rozmawiali. A tutaj bardzo chętnie i szybko przechodzą na język polski. Jeżeli zbierze się piętnastu Łemków i przyjdzie jeden, czy dwóch Polaków, to już po polsku mówią*» («Лемки, мешкаючи у своєму середовищі, колись розмовляли виключно лемківською мовою. А тепер дуже охоче і швидко переходять на польську. Якщо зберуться п'ятнадцять лемків, і прийде один чи два поляки, то вже будуть спілкуватися польською») [22, s. 82–83]. Варто згадати дослідження С. Заброварного, проведене 1984 року серед українців, переселених унаслідок операції «Вісла», яке дає певне уявлення про етнічне самовизначення переселенців [7]. Мета цього дослідження – отримання інформації про характер національної свідомості українців у Польщі. Опитування провели за допомогою розісланих анкет, на які з 510-ти респондентів відповіло 410. Більшість опитаних вважають себе українцями (94 %), однак при заповненні паспортних даних чи інших документів лише 63 % вписало українську національність, решта – польську. У бланках для працевлаштування вже тільки 48 % зазначили українську національність. Таким чином, у багатьох життєвих ситуаціях українці найчастіше воліють приховувати своє походження, пояснюючи це страхом перед дискримінацією та побоюючись наразитися на негативне ставлення до них етнічних поляків. Навіть на надгробках своїх померлих родичів написи зроблено не кирилицею, а латиною.

Проте варто зауважити, що певною мірою асиміляція залежить не лише від зовнішніх обставин, але й від внутрішньої установки кожної конкретної людини, від власного вибору на-

ціональної тотожності, від ставлення до рідної мови, культури, релігії тощо. Так, варто навести цитати з творів, написаних учнями українських ліцеїв у Перемишлі, Білому Борі й Лігниці на тему полонізації. Одна з авторів – Дарія Гец – зазначає: «Тепер, після 1947 року, усе змінилося. Усе пропало. Люди стали іншими або їх взагалі не стало. Чому? Можливо, що світ змінюється. Можливо, що ми польщимося. Якимось так поробилося, що з українців стали ми ділитися на принаймні три типи українців. Перші українці / це нормальні правдиві українці, / другі українці / ті приходять на свята до церкви тоді й пригадують собі свій рід / та треті українці / спольщені, про них навіть писати й говорити не хочеться, бо вони ж самі про себе забули та ще й тих перших ненавидять, а других тягнуть, прокляті зрадники, за собою /» [2, с. 93]. Павло Маркевич пише: «На полонізацію найбільше заражена молодь і такі родини, де не до кінця встановлений зв'язок з українською громадою. <...> Крім середовища, проблемою є мова. В українських хатах дуже часто говориться по-польському, чим прискіпуємо нашу полонізацію. Це впливає з того, що не можна належати до народу й не знати його мови» [2, с. 97–98].

Мовна асиміляція призводить до національної асиміляції. Українська самосвідомість перетворюється на польську. Багато є і таких українців з походження, які втратили відчуття колишньої Батьківщини, разом з переселенням віднайшовши батьківщину на новому місці. Значна частина українців має нині чималі світоглядно-емоційні труднощі. Це переважно стосується молодшого покоління, яке вирросло або народилося вже на нових землях, і які не можуть визначити одну вітчизну, називаючи саме дві: «малу вітчизну» й «ідеологічну Вітчизну». Наведемо такі приклади: «Góry są mi bardzo bliskie. Rodzice cały czas powtarzali: “Tam, w domu”. Nie “w Beskidzie”, ale “w domu”. Lubię tam jeździć, ale szczerze mówiąc nie chciałabym mieszkać» («Гори дуже близькі мені. Мої батьки завжди гово-

рили: “Там, удома”. Не “у Бескидах”, а “вдома”. З великим задоволенням туди їжджу, але, чесно кажучи, я не хотіла б там жити») [21, s. 169]; «То problem wielu narodów – określić gdzie jest ich dom. Mimo, że nasze korzenie są w górach, ten dom został w pewnym sensie przeniesiony tutaj i istnieje na w miarę trwałych fundamentach: tutaj jesteśmy, tu tworzymy, tu mamy swoją rodzinę» («Це проблема для багатьох народів – визначити, де їхній дім. Хоча наше коріння в горах, наш дім, у певному сенсі, перенесено сюди, і він стоїть на досить міцному фундаменті: тут ми живемо, тут творимо, тут маємо свої родини») [21, s. 178–179]; «Moja ojczyzna jest w sumie nigdzie i wszędzie. Ojciec się urodził już tutaj. Dziadek się urodził tam, w górach. A ja to nie wiem. Ani tu, ani tam» («Моя Батьківщина, зрештою, ніде і всюди. Мій батько народився вже тут. Мій дід народився там, у горах. А я – не знаю: ні тут, ні там») [22, s. 119]; «Dla mnie ojczyzną jest Polska. Nawet narodowość mam wpisana w dowodzie polską. Rodzice przed wojną, mieszkając w górach, też mieszkali w Polsce. Byli obywatelami polskimi» («Для мене Батьківщина – це Польща. Навіть національність у паспорті вписана польська. Батьки до війни жили в горах, але також мешкали в Польщі. Вони були громадянами Польщі») [22, s. 92].

Як відомо, в етнічних процесах важлива роль належить міжнаціональним шлюбом. Характеризуючи етнічний розвиток українців Польщі, зазначимо, що сформульоване положення для цієї етнічної групи є також актуальним, хоча на різних етапах історії проживання українців у Польщі місце та значення етнічно-змішаних шлюбів було неоднаковим. До 1947 року шлюби українців переважно характеризувалися ендогамністю (у межах етносу). Після переселення на північно-західні землі господарсько-побутову замкнутість було знищено, посилилися міжетнічні контакти, що призвело до постійного збільшення числа етнічно-змішаних шлюбів. На сучасному етапі чисельність таких шлюбів різко зростає, від-

бувається процес зближення і поступового злиття українців з польським етносом. Збільшення чисельності національно-змішаних шлюбів і родин відображає не тільки культурно-побутове зближення українців з польським оточенням, але й стає активним фактором цього зближення.

Усе ж, незважаючи на перелічені чинники, почуття етнічної самосвідомості в українців Польщі розвинуто високо, що в першу чергу виявляється в показниках перепису 2011 року². Свідченням чіткого вираження етнічної самосвідомості є посилення зацікавленості, перш за все молоді, історією, культурою українського народу тощо. Підтримці етнічної самосвідомості українців сприяють також контакти з Україною, особливо сьогодні, на етапі національного становлення Української держави. Отже, належність до етнічної спільноти визначається спільною суспільно-культурною моделлю, яка охоплює такі елементи, як культура (у найширшому сенсі цього слова), релігія, історія, мова, життєвий простір, усвідомлення спільності й належності до спільноти, соціальна та політична організованість тощо. Саме ці елементи допомагають суспільним групам визначитися щодо етнічної належності.

ПРИМІТКИ

¹ У польській мові назви національностей прописують з великої літери.

² За даними Головного статистичного управління, серед найбільших національних меншин у Польщі на четвертому місці – українці. Під час перепису їх зареєстровано 48 тис. Це на 50 % більше, аніж 2002 року.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. *Антонюк О. В.* Основи етнополітики : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / О. В. Антонюк. – Київ, 2005. – 432 с.

2. *Білас Я.* Молодий Перемишль про полонізацію / [Я. Білас, С. Воркун, Д. Гед та ін.] // Вісник Закерзоння. – 2002. – № 1–3. – С. 90–111.

3. *Вирост Й.* Національна самосвідомість: проблеми визначення й аналізу / Й. Вирост // Філософська й соціологічна думка. – 1989. – № 7. – С. 11–19.
4. *Дробижева Л.* Национальное самосознание: база формування й соціально-культурні стимули розвитку / Л. Дробижева // Советская этнография. – 1985. – № 5. – С. 31–45.
5. *Дудра Я.* Зьвізди на ськибах / Я. Дудра. – Горлиці, 2002. – 122 с.
6. Етнічний довідник: поняття та терміни [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// etno.uaweb.org/glossary/i.html](http://etno.uaweb.org/glossary/i.html).
7. *Заброварний С.* Ставлення переселенців з операції «Вісла» до своєї національної тотожності / С. Заброварний // Фольклор українців поза межами України : зб. наук. статей. – Київ, 1992. – С. 101–112.
8. *Кучер В.* Невиправдані сподівання (до питання про переселення українців з Польщі до УРСР) // Українська діаспора. – 1993. – Чис. 3. – С. 75–91.
9. *Литвин В.* Тисяча років сусідства і взаємодії / В. Литвин // Міжнародні відносини та національні меншини України: стан, перспективи / упоряд. Р. Чілачава, Т. Пилипенко ; за ред. Р. Чілачави. – Київ, 2004. – 384 с.
10. *Мазур Л.* Співвідношення етнічної і національної ідентичності [Електронний ресурс] / Л. В. Мазур. – Режим доступу : [http:// archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2011_48/Gileya48/P13_doc.pdf](http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2011_48/Gileya48/P13_doc.pdf).
11. Мала енциклопедія етнодержавознавства. – Київ, 1996.
12. *Мацієвський Ю.* Етнічність та конфлікт / Ю. Мацієвський [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// www.oa.edu.ua/.../ ethnicityandconflict.doc](http://www.oa.edu.ua/.../ethnicityandconflict.doc).
13. *Садохин А. П.* Этнология : [Учебник] / А. П. Садохин. – Москва : Гардарики, 2002. – 256 с.
14. *Трухан М.* Акція «Вісла» / М. Трухан // Віднова. – 1985. – № 3. – С. 53–62.
15. *Щерба Г.* Проблема українсько-польських переселень у 1944–1948 роках у світлі соціологічних досліджень // Українська діаспора. – 1993. – Чис. 3. – С. 63–74.
16. *Konieczny Z.* OUN-UPA na terenie Polski w latach 1944–1947 / Z. Konieczny // Stosunki polsko-ukraińskie w latach 1939–2004. – Warszawa, 2004. – S. 161–188.
17. *Kurak J.* Nad Bieszczadami słońce zgasło / J. Kurak. – Warszawa, 2008. – 104 s.
18. *Preiss W.* Zmiany na mapie – czy tylko? / W. Preiss // Загорода. – 1995. – № 1 (4). – С. 42–43.
19. Там мій dziadek żył, і ojciec żył, і ja pragnę tam żyć і umrzeć w ziemię rodzonej – документи поворотів // Вісник Закерзоння. – Перемишль, 2001. – № 8–10. – С. 30–76.

20. Wołoskiuk L. Przebieg i skutki akcji «Wisła» / L. Wołoskiuk // Problemy Ukraińców w Polsce po wysiedleńczej akcji «Wisła» 1947 roku. – Kraków, 1997. – S. 23–35.

21. Z łemkowskiej skrzyni. Opowieści z Brzozy i okolic / pod red. M. Szyszko-Graban, A. Szyszko, A. Rydzanicz, ks. A. Graban. – Strzelce Krajeńskie, 2004. – T. 2. – 280 s.

22. Z łemkowskiej skrzyni. Opowieści z Ługów i okolic / pod red. M. Szyszko-Graban, A. Szyszko, ks. A. Graban. – Strzelce Krajeńskie, 2004. – T. 1. – 151 s.

23. Żerelik R. Mniejszość ukraińska w Polsce po II wojnie światowej / R. Żerelik // Mniejszości narodowe w Polsce. – Wrocław, 1997. – S. 43–50.

SUMMARY

In modern science, there are many contradictory interpretations of the concept *ethnicity*, whose conceptual complexity has led to the situation when this term is now identified both with the concepts *ethnos* and *ethnic group* and with the terms *ethnic identity*, *ethnic self-identification*, etc.

The main purpose of this article is an attempt to define the features of ethnic self-consciousness of the people displaced within the framework of the Operation *Vistula* in 1947.

While determining the criteria of ethnic identity, an important role is played by certain system of *identities*. Such *identities* are subjective and objective indices which allow the most adequately attributing a specific person (individual or collective) to a definite, i.e. ethnic, community.

Self-consciousness – the realization of one's belonging to one's own ethnic group – acts as the central element of ethnic identity. However, the ethnic identity does not confine itself to the linguistic and ethno-cultural spheres; it also carries the reality of territorial integrity. While describing the ethnic development of the Ukrainians in Poland, one can affirm that the belonging to ethnic community is determined by common social and cultural model that embraces such elements as culture (in the widest sense of the term), religion, history, language, living space, awareness of community and belonging to the latter, social and political system of organization, etc.

Keywords: ethnic, identity, Operation *Vistula*.